

asplan
viak

Miljøovervåkingsprogram

Status og tilstandsovervåking av
automatisk fredete arkeologiske
kulturminner i utvalgte
kommuner

RAPPORT FRA REGISTRERINGER

2021

Kautokeino kommune

MOV-ARK RAPPORT NR.2

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Riksantikvaren

Tittel på rapport: Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner

Oppdragsnavn: Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner

Oppdragsnummer: 633801-01

Utarbeidet av: Kjell Arne Valvik

Oppdragsleder: Kjell Arne Valvik

Tilgjengelighet: Åpen

Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS
01	18. feb. 2022	Rapport	KAV	AS

Forord

På vegne av Riksantikvaren har Asplan Viak AS gjort kontrollregistreringer av et utvalg automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Kautokeino kommune. Arbeidet er del av miljøovervåkingsprogrammet «Status og tilstandsovervåkning av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner».

Denne rapporten gjelder kontrollregistreringer gjort i Kautokeino kommune september 2021, og er andre rapport i en serie på ti.

Arbeidet er utført av arkeolog Kjell Arne Valvik.

Leikanger, 18.02.2022

Kjell Arne Valvik

Oppdragsleder

Astrid Storøy

Kvalitetssikrer

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	5
	1.1. Bakgrunn og formål	5
	1.2. Kulturminnene som skal registreres	6
2.	Området	9
	2.1. Kulturhistorisk bakgrunn	10
	2.2. Utvalget av kulturminner	11
3.	Metode	14
	3.1. Tilstandsvurdering	14
	3.2. Om automatisk fredete arkeologiske kulturminner	14
	3.3. Registrering	15
	3.4. Årsaker til tap / skade og trusselbilde	16
	3.5. Effekter av vern	17
	3.6. Registreringskategorier	17
	3.7. Vernekategorier: A og B	20
	3.8. Analyse og statistikk	21
4.	Tidligere registreringer i Kautokeino kommune	22
5.	Funn og analyser av kontrollregistrering 2021	23
	5.1. Tilstand og tilstandsending	24
	5.2. Tap og årsak	27
	5.3. Skade og årsak	29
	5.4. Skjemmet og årsak	39
	5.5. Geografisk fordeling av tap, skade og skjemming	43
	5.6. Tap, skade og skjemming fordelt på kulturminneart	44
	5.7. Tap, skade og skjemming fordelt på arealbrukstype	45
	5.8. Status i arealplaner	48
	5.9. Vernekategori	51

6. Konklusjon	55
7. Etterord: Råd om kontrollregistrering i Kautokeino	57
7.1. Råd til feltarbeidet	58
7.2. Råd og forslag til oppfølging - til kommune og regional kulturmiljøforvaltning	59
8. Tabell over kontrollregistrerte lokaliteter	60
9. Kilder	63
10. Vedlegg - registreringskategorier	64

1. Innledning

Figur 1-1. Teltboplass/arran i Biedjovággi (Askeladden ID 148776). Kautokeinos høyeste fjell, Mollejus 974 m.o.h. lengst bak i bildet. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

1.1. Bakgrunn og formål

Registreringen skal gi Riksantikvaren grunnlag for å rapportere og styre i forhold til nasjonale og internasjonale mål for kulturmiljøforvaltningen. De innsamlede dataene skal inngå i oppbyggingen av lange tidsserier som er relatert til miljøforvaltningens kunnskapsbehov og løpende forvaltning.

I miljøovervåkningsprogrammet «Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner» - i dagligtale gjerne omtalt som «MOV arkeologi» - skal overvåkingen gi Riksantikvaren grunnlag for å rapportere og styre i henhold til de nasjonale målene for kulturminneforvaltningen. Oppdraget innebærer å måle og beskrive tilstand og endringer for automatisk fredete arkeologiske kulturminner i et representativt utvalg kommuner.

Programmet bygger på:

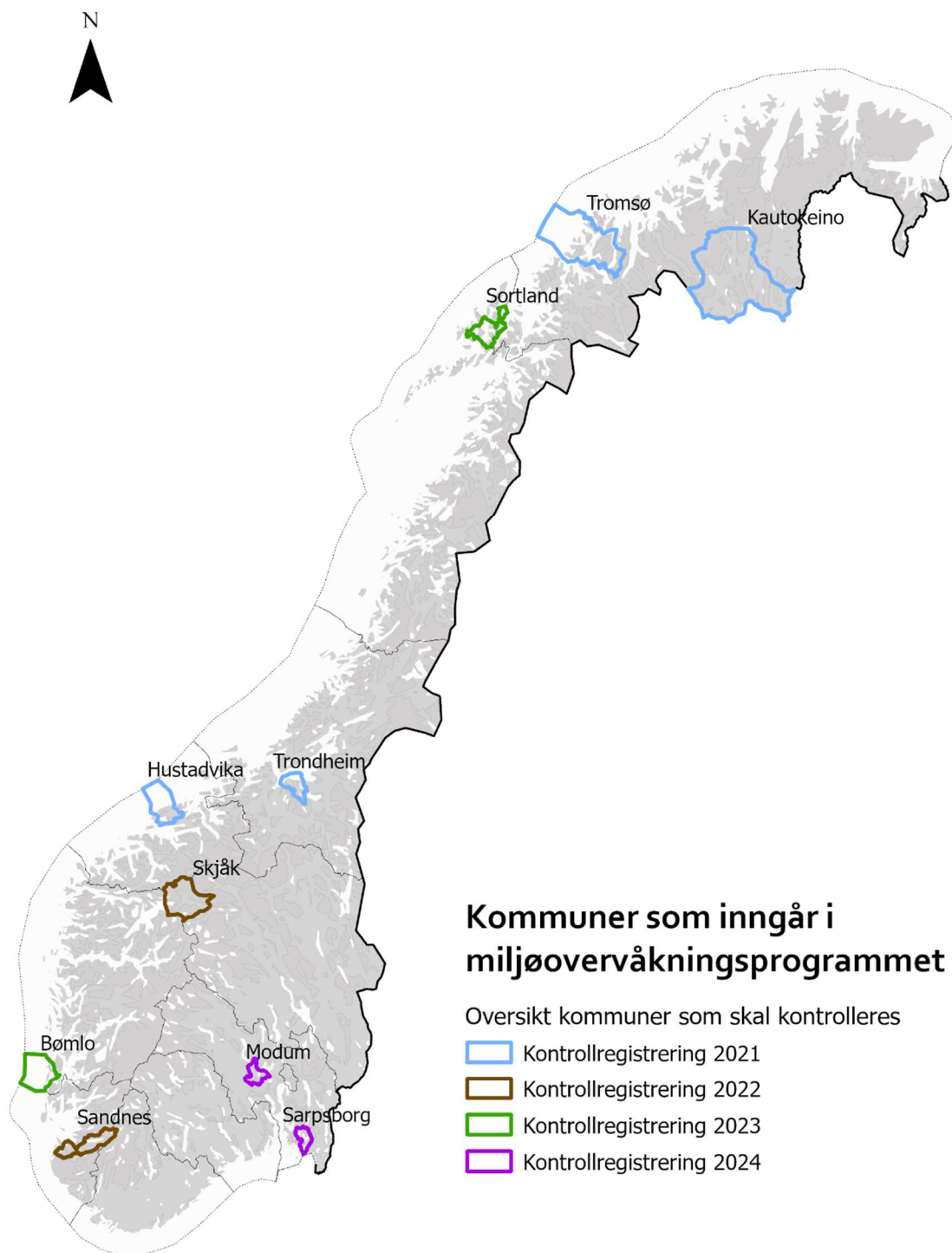
- Det tidligere miljøovervåkningsprogrammet «*Fortidens minner i dagens landskap, status for automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*», som ble gjennomført i regi av Riksantikvaren mellom 2000 og 2014. Målet med dette tidligere overvåkningsprogrammet var å få oversikt over utvikling av tap og skade blant arkeologiske kulturminner ved kontroll i 16 utvalgte kommuner. Dette ble utført av NIKU på oppdrag av Riksantikvaren.
- Første omdrev i miljøovervåkningsprogrammet: «*Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*», som ble utført i 10 utvalgte kommuner mellom 2015 og 2020. Dette ble utført av Sweco på oppdrag av Riksantikvaren. Av de utvalgte kommunene var det 9 av dem som også hadde blitt kontrollregistrert i det første miljøovervåkningsprogrammet.

Utvalget av kommuner skal sikre kontinuitet fra 2000 og fram til nå. Det betyr at det for ni kommuner vil foreligge tilstandsvurderinger og statistikk fra 2000 og fram til i dag.

1.2. Kulturminnene som skal registreres

Følgende ti kommuner skal kontrollregistreres i dette omdrevet av programmet:

Kommune	Antall lokaliteter	År
Tromsø	208	2021
Trondheim	188	2021
Kautokeino	101	2021
Hustadvika (tidl. Fræna)	132	2021
Skjåk	108	2022
Sandnes	182	2022
Bømlo	199	2023
Sortland	100	2023
Sarpsborg	396	2024
Modum	69	2024

Figur 1-2. Kommuner som inngår i miljøovervåkningsprogrammet 2021-2024.

Med grunnlag i nytt datatilfang fra kontrollregistreringene skal det gjøres analyser som blant annet får fram:

- Årsaker til tap og skade på automatisk fredete arkeologiske kulturminner
- Trusselbilder
- Virkning av ulike former for vern

Samlet sett er antallet objekter 1683 lokaliteter, som kan deles i to kategorier:

- A. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone C eller D, områdefredninger etter kulturminneloven § 19 eller gjennom skilting eller annen tilrettelegging for publikum.
- B. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

2. Området

Figur 2-1. Kautokeinoelva ved Sáivvaluovttanjárga Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak.

Kautokeino (Guovdageaidnu) er en kommune i Finnmark i Nord-Norge. Kommunen med ca. 3000 innbyggere ligger på Finnmarksvidda. Kautokeino grenser i nord mot Kvænangen og Alta, i øst mot Karasjok og i vest mot Nordreisa. Mot sør grenser kommuner mot Enontekis og Enare kommuner i Finland. Tettsteder og bygder i kommunen er Kautokeino (Guovdageaidnu), Masi (Máze), Hemmogieddi/Stornes, Šuoššjávri, Økseidet (Ákšomuotki), Láhpoluoppal, Siebe, Áidejávri, Soahtefielbma og Ávži. Det finnes ca. 10 000 fiskevann innenfor kommunegrensene. Kommunen er Norges største i utstrekning, og er nesten dobbelt så stor som Norges nest største kommune, Karasjok. Med sine nærmere 10 000 kvadratkilometer er Kautokeino større enn to av landets fylker. Det høyeste punktet i kommunen er Mollejus 974 meter over havet, på grensa mot Nordreisa kommune i vest.

Indre Finnmark er et av landets mest nedbørfattige områder, med subarktisk klima. Det er stabile kalde vintre og varme somre. Solen er under horisonten i ca. 7 uker fra over midten av november til midt i januar. Midnattssol er det fra slutten av mai til august.

Reindriften er den viktigste næringen i kommunen. Reindrift sammen med annen utmarksnæring er en bærebjelke for den samiske kulturen. Naturen er rik på ressurser som vilt, fisk og bær.

2.1. Kulturhistorisk bakgrunn

Forhistorien i det indre av Finnmark er relativt dårlig utforsket. Først etter de store undersøkelsene tilknyttet utbyggingen av Alta-Kautokeinovassdraget på 1980-tallet kan man snakke om et empirisk tilfang av en viss betydning. Fortsatt er kunnskapsgrunnlaget om den eldre kulturhistorien i innlandet mangelfullt. Dette skyldes både en begrenset innsats for å registrere nye områder og nye typer kulturminner, og at det har vært gjennomført et lite antall arkeologiske utgravninger.

Langs Alta-Kautokeinovassdraget ble det påvist et stort antall lokaliteter i forbindelse med undersøkelsene som pågikk mellom 1971 og 1987, utført av Tromsø Museum. Etter Alta-utbyggingen har den arkeologiske innsatsen i indre Finnmark stort sett vært konsentrert langs de store vassdragene Kautokeino-Altaelva-Karasjohka. Først de siste årene har man også fokusert på å undersøke andre områder, ved hjelp av nye registreringsmetoder.

Fra 2009 har LARM-prosjektet (Landscape and resource management in Interior Arctic Norway) søkt å frambringe ny kunnskap om dynamikk, variasjon, kontinuitet og endring i landskapsbruk og ressursutnyttelse i indre, nordre Sápmi i tidsrommet 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr. Spesielt to store skifter er sentrale: endring fra villreinfangst til fangstbasert reindrift og etableringen av en samisk identitet. Prosjektet har registrert et stort antall ulike typer kulturminner, slik som boplasser fra tidlig metalltid, hustufter, kjøttgjemmer (borra), ildsteder (arran), fangstgroper, skyteskjul (čilla) og barkespor på trær. Det er også registrert grupper av rekkeorganiserte ildsteder, en kulturminnetype som tidligere ikke har vært kjent så langt inn i innlandet.

Til tross for de store vassdragsundersøkelsene på 1980-tallet og de mange spennende resultatene fra de siste årenes nye prosjekter, er kunnskapen om kulturhistorien i indre Finnmark fragmentarisk. Vi vet fortsatt svært lite om karakteren til interaksjon og mobilitet mellom kyst og innland i eldre steinalder, om hvilke kontakter og relasjoner som fantes mellom Finnmarksvidda og nordlige Finland og Sverige gjennom steinalderen, om utviklinga i bosetningshistorien gjennom yngre steinalder, om forløpet til den foreslåtte tilkomsten av permanente innlandssamfunn i overgangen mellom yngre steinalder - tidlig metalltid, og om prosessene bak framveksten av samisk identitet og overgang til fangstbasert reindrift (Kilde: Anja Niemi i rapport Čuđojoganjálbmi - en tidlig metalltidsboplass i Indre Finnmark - med spor etter opphold i eldre steinalder. Kautokeino

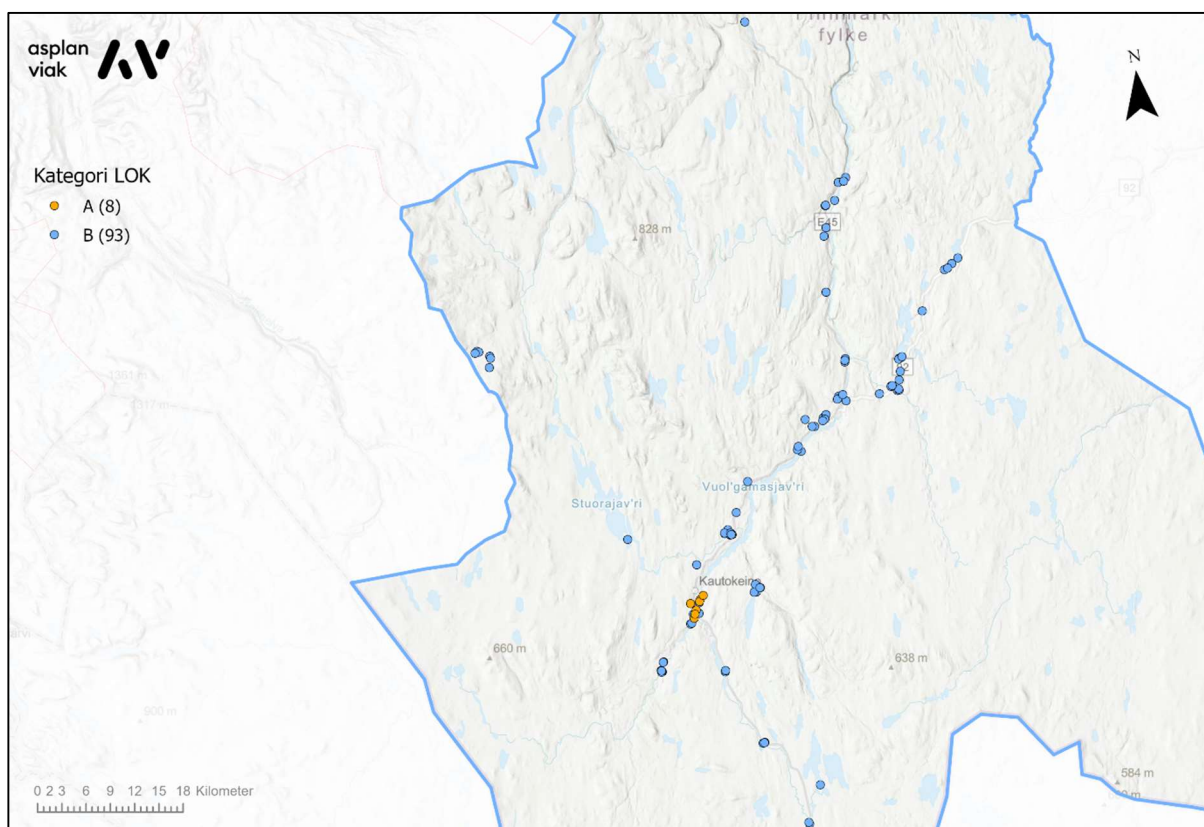
k. Arkeologiske undersøkelser, Tromsø Museum – Universitetsmuseet. Ingrid Sommerseth, 2014).

2.2. Utvalget av kulturminner

Utvalget av kulturminner i Kautokeino kommune representerer et bredt spekter både når det gjelder type og lokalisering. Noen få ligger i selve tettstedet Kautokeino, en del ligger nær dagens bebyggelse, mens hoveddelen av objektene ligger i utmark.

I utvalget inngår både kulturminner som er synlige på markoverflaten, og kulturminner som ikke er synlige på markoverflaten. Kontrollen er gjort på lokalitetsnivå. Som utgangspunkt for kontrollen er dagens tilstandsstatus og geometri i kulturminnedatabasen Askeladden benyttet.

Lokaliteter som er tatt ut etter forrige omdrev (2016) er erstattet med tre nye i 2021. Ut over disse er det ikke gjort endringer i utvalget ved dette omdrevet, da det er viktig for programmet å følge samme utvalg av kulturminner over tid.

Figur 2-2. Kart som viser alle lokaliteter som inngår i miljøoppfølgingsprogrammet i Kautokeino kommune. Lokalitetene er vist etter vernekategori, der A er gitt et bevisst vern ut over den automatiske fredningen.

Tabell 2-1. Tabellen viser utvalget lokaliteter i Kautokeino kommune.

Lokalitetsart	Tall
Bosetning-aktivitetsområde	53
Gravminne	3
Gravfelt	1
Fangstlokalitet	33
Båttstø-anlegg	1
Rituell-kultisk lokalitet	3
Røysfelt	1
Teltboplass	4
Utmarksminner	1
Annen arkeologisk lokalitet	1
Totalt	101

Tabellen viser lokaliteter i Kautokeino kommune som inngår i miljøovervåkingsprogrammet, fordelt på lokalitetsart. Det er mange bosetning- og aktivitetsområder, blant annet gammetufter, teltboplasser/arran (ildsted) med i det representative utvalget. Også fangstlokaliteter er det mange av i utvalget.

Figur 2-3. Gravminne (Askeladden ID 124682). Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak.

3. Metode

Figur 3-1. Bosetning-aktivitetsområde Askeladden Id 143758. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

3.1. Tilstandsvurdering

De første omdrevne av miljøovervåkningsprogrammet var gjort etter Norsk Standard, men kategorier er nå tilpasset mer til kulturmiljøforvaltningens rapporteringsplikt ovenfor nasjonale resultatmål.

3.2. Om automatisk fredete arkeologiske kulturminner

Alle kulturminner fra forhistorie og middelalder (inntil år 1537), inkludert en sikringszone på minimum 5 meter, er automatisk fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven). Fredningen medfører forbud mot alle typer inngrep i kulturminnet (§3-4, 6). I begrepet automatisk fredete arkeologiske kulturminner er også samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre. Det må søkes om dispensasjon fra fredningen før igangsetting av enhver type inngrep i kulturminnene (§8).

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljø. Databasen inneholder data om kulturminner og kulturmiljøet som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige. Et viktig formål med Askeladden er å ha oppdatert informasjon om tilstand for fredete kulturminner. Data fra Askeladden brukes aktivt i planlegging og i gjennomføring av overvåkingsprogrammet, og resultatene fra registreringene blir lagt inn av Riksantikvaren, slik at Askeladden er oppdatert når kontrollregistreringen er avsluttet. Kulturminnene i Askeladden har alle en unik ID og et sett metadata.

3.3. Registrering

Registreringene er gjort gjennom å oppsøke alle lokaliteter i felt. Det er benyttet et nettbrett med feltregistreringsapplikasjon basert på programmet Adaptive for bruk på stasjonær / bærbar PC, og appen Feltregistrering for bruk på nettbrett. Her kan man se egen posisjon opp mot geometri hentet fra Askeladden. Både flyfoto, gråtonekart og aktuelle plankart er tilgjengelig i applikasjonen, og tillegg er det tilgang til opplysninger fra Askeladden og alle data fra forrige omdrev (inkludert foto). Nye opplysninger blir skrevet inn i rubrikker som på forhånd er definert i applikasjonen, og med god plass til å skrive lengre og steds spesifikke vurderinger ved behov. Foto blir tatt med nettbrettet og bildene blir automatisk koblet til lokaliteten «on site».

Data og foto lastes opp til server etter hver dag man er i felt. Metoden for registrering minimerer behovet for etterarbeid i felt.

Kun kulturminnelokaliteter med registrert geometri er inkludert i utvalget for kontrollregistrering. Registreringene har ikke hatt som formål å kontrollere lokalitetenes stedfesting og geometri, da dette i mange tilfeller vil kreve grundigere undersøkelser som kun den offentlige kulturmiljøforvaltningen har myndighet til å utføre (stikkbor, prøvestikk, avtorving m.v). Der det er avdekket tydelige avvik mellom registrerte koordinater og faktisk beliggenhet, blir avvikene rapportert til Riksantikvaren.

Det har vært dialog (telefon, epost, møter) med Troms og Finnmark fylkeskommune og Sametinget i forkant av både registrering og innsending av rapport. Dette gav nyttig informasjon. Det har også vært dialog (telefon, e-post) med planavdeling i Kautokeino kommune angående oversending av digitale plandata.

Figur 3-2. Det var skiftende vær ved registreringene i Kautokeino. Her fra en finværsdag ved bosetningsaktivitetsområde ID 143753. Nettbrett med feltregistreringsapplikasjon tålte både regn og kulde, og var det viktigste verktøyet i felt. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

3.4. Årsaker til tap / skade og trusselbilde

Årsaker til tap og skade blir vurdert. Primært gjøres dette ved å registrere lokalitetenes tilstand – bl.a. sammenlignet med forrige omdrev, og man forsøker å avdekke årsak til eventuell tilstandsending. I tillegg registreres en del ytterligere informasjon om lokaliteten og landskapet den befinner seg i.

Årsaker til tap og skade er aggregert og analysert, og benyttet til å peke på generelle tendenser:

- Hvilke lokaliteter er mest utsatt for tap og skade?
- Hvilke årsaker til tap og skade er framtreddende?
- Er det noen fellestrekk ved disse lokalitetene?

3.5. Effekter av vern

Nytt ved forrige omdrev var at man også vurderte virkning av ulike former for vern. Primært er det vern gjennom virkemiddel i plan- og bygningsloven (pbl) som er behandlet.

Kulturminner kan sikres på tre måter:

- Hensynssoner med bestemmelser eller retningslinjer
- Bestemmelser til arealformål
- Generelle bestemmelser

I miljøoppfølgingsprogrammet er det primært sett på hensynssoner som virkemiddel for vern. Hensynssoner er enten hensynssone bevaring kulturmiljø (H570, skråkravur), eller hensynssone båndlegging etter lov om kulturminner (H730, ruteskravur).

Flater Objekttype/Egenskap	SOSI-kode	Flatesignatur, nåværende	Flatesignatur, fremtidig	Anmerkning
KpAngittHensynSone	510, 520, 530, 540, 550, 560, <u>570</u> , 580, 590	H570_2		000000/FF0000,svart. Vinkel 50 gon, avstand 10, linjetykkelse 0,15 Tekst på hensynssone spesifiseres i tegnforklaring
KpBåndleggingSone (Arealst 1 og 2)	710, 720, <u>730</u> , 735, 740,750	H720_2	H720_2	000000/FF0000,svart/rød. Vinkel 100/200 gon, avstand 12, linjetykkelse 0,15. Bakgrunn: Formålsfarge(r). Tekst på hensynssoner spesifiseres i tegnforklaring

Figur 3-3. Koder og presentasjon for hensynssoner i reguleringsplan og kommuneplan. Aktuelle koder for kulturminner er her understreket. Hentet fra Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister

Hensynssonene brukes både på kommune- og reguleringsplannivå. Generelt gjelder at H570 brukes på kommuneplannivå, mens H730, gjerne i kombinasjon med H570, brukes på reguleringsnivå. Hensynssonene erstatter bruk av «spesialområde bevaring» fra tidligere planlov (pbl 1985). Det finnes fortsatt gjeldende reguleringsplaner i Kautokeino kommune som er fra tida mellom 1960 og 1985.

I tillegg til bruk av plan- og bygningsloven for å gi vern av kulturminner, er skjøtsel og skilting registrert som mulige tiltak som kan styrke det vernet som et arkeologisk kulturminne automatisk har gjennom kulturminneloven.

3.6. Registreringskategorier

3.6.1. Tilstand

Tilstand på lokalitetene er registrert som en av 8 kategorier, se vedlegg.

Ved forrige omdrev ble «ikke gjenfunnet» brukt der tilstanden på lokaliteten var vanskelig å bestemme grunnet gjengroing, og særlig i de tilfeller det var forventet at kulturminnet var synlig over bakken. Der man vurderte at kulturminnet med stor sannsynlighet var intakt under vegetasjon, ble lokalitetene vurdert til uendret/intakt. Dette prinsippet er videreført i dette omdrevet.

Figur 3-4 Figur 3-5. Røysfelt (Askeladden Id 28414), bestående av røys 2 x 2,5 m. Til tross for mye tråkking over området kunne røysen ikke påvises innenfor geometrien. Det er ingen tegn til aktivitet som kan ha gjort skade på lokaliteten ut over gjengroing. En intakt røys 35 m øst for lokalitetsgeometrien passer med beskrivelse fra opprinnelig registrering.

I flere tilfeller var objekter som ble besøkt så overgrodd at det ikke lot seg finne igjen. Det ble letet særlig nøye der kulturminnet ifølge geometrien skulle være – og det ble også gjort et søk i umiddelbar nærhet basert på beskrivelsen i Askeladden. Dersom det ikke lyktes å sikkert påvise kulturminnet ble det gjort vurdering på stedet om det var tegn til aktivitet som kan ha ført til at kulturminnet var tapt – f.eks. gravearbeid, jordbruksaktivitet, barmarkskjøring eller lignende. Når det ikke var tegn til slik aktivitet i området ble kulturminnet ikke registrert som tapt eller ikke gjenfunnet. Det ble i stedet lagt til en kommentar om at kulturminnet antas å være helt overgrodd av f.eks. torv. Dette var forhold

som er særlig aktuelle for ikke-synlige eller lite synlige kulturminner, eksempelvis små ildsteder (arran), lave tufter, eller andre mindre objekter der torv og vegetasjon raskt vil dekke over.

Lokaliteter som ved siste registrering ble registrert som skadet, og som ved kontrollregistrering i 2021 har samme skade, er registrert som «skadet» og at det ikke har skjedd en endring siden sist registrering. Ved ytterligere skade er dette registrert som «skadet» og at det har skjedd en endring siden siste registrering.

Lokaliteter som ikke ble besøkt pga. værforhold eller avsperringer er kategorisert som «ikke gjenfunnet», da dette er den mest nærliggende tilstandstypen. Dette er forklart i tilstandsbeskrivelsen, og er ikke regnet som en endring. Det samme gjelder kulturminner der det antas at geometri er feil og det ikke lykkes å påvise kulturminnet sikkert pga. høy og tett vegetasjon.

3.6.2. Årsak

Årsak til endring av tilstand er i standarden registrert i 24 kategorier, se vedlegg.

I Kautokeino har følgende 6 kategorier vært relevant:

- Bygg og anlegg, industri og veiutbygging
- Byggeaktiviteter
- Barmarkskjøring
- Sammensatt skadeårsak
- Naturskader
- Gjengroing

I kategorien «Bygg og anlegg, industri og veiutbygging» ligger utbygging av større infrastrukturprosjekter. I samråd med Riksantikvaren er reingjerder lagt i denne kategorien, da ingen andre passer for denne typen tiltak (ofte med lang utstrekning). «Byggeaktiviteter» forstås som mindre omfattende byggetiltak som bolig, fritidsbebyggelse eller landbruksbygninger.

3.6.3. Arealbruk

Arealbruk ved hver enkelt lokalitet er registrert etter 21 arealbrukskategorier, se vedlegg.

I de tilfeller lokaliteter ligger innen flere arealbrukskategorier, er det den mest fremtredende arealbruken som er registrert. Typisk kan en lokalitet ligge både i strandsone og hyttefelt. I slike tilfeller er det registrert som hyttefelt siden det er denne arealbruken som antas å kunne påvirke lokaliteten i størst grad.

3.6.4. Planlagt arealformål

Kommunenes planmessige arealdisponering er et sentralt grunnlagsmateriale i miljøovervåkingsprogrammet. Planlagt arealformål sier noe om hvilken bruk som er påregnelig og ønsket for området. I planene skal det avveies mellom vern og utbygging. Forvaltning av automatisk fredete arkeologiske kulturminner er i stor grad knyttet opp til planprosesser.

Ulike arealformål åpner for ulik aktivitet og tiltak. Planformål, hensynssoner og arealdisponering er derfor en viktig faktor for å analysere bakgrunnsbildet for tilstandsendringer, og for å vurdere effekter av vern og mulige trusselbilder. Siden 2015 er planstatus registrert for lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet. Dette er blitt fulgt opp i 2021.

Som del av miljøovervåkingsprogrammet registreres det om det foreligger kommunedelplan, områderegulering eller detaljregulering for lokalitetene. Det blir registrert hva arealformålet i kommuneplanen er, og om det foreligger hensynssoner og spesifikke vernebestemmelser.

Vi har basert oss på kommuneplan for Kautokeino kommune fra 2017, samt oversikten over gjeldende reguleringsplaner. Dette er blitt lagt inn i vår kartløsning basert på tilsendte data fra kommunen, og var tilgjengelig også i felt. Dataene finnes også i kommunen sin kartløsning [Kommunekart](#).

Det foreligger p.t. ikke kulturminneplan for Kautokeino kommune. Det foreligger heller ingen regionale planer for kulturminnevern i Troms og Finnmark.

3.7. Vernekategorier: A og B

Ved dette omdrevet er det blitt gjort tilstandskontroll på følgende kategorier av automatisk fredete arkeologiske kulturminner:

- A. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone C eller D, områdefredninger etter kulturminneloven § 19 eller gjennom skilting eller annen tilrettelegging for publikum.
- B. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

Ved forrige omdrev er disse kategoriene benevnt B og C - og det er viktig å være oppmerksom på dette ved sammenligning mellom denne rapporten og rapporten fra

forrige omdrev. I tidligere omdrev var A-kategori brukt for automatisk fredete arkeologiske kulturminner der det var gitt dispensasjon etter kulturminneloven. Denne kategorien kulturminner er tatt ut av miljøovervåkningsprogrammet.

Bestemmelse av kategori er noe som gjøres som del av kontrollregistreringen. Dette er viktig, fordi planstatus for kulturminner kan endres over tid som følge av nye reguleringsplaner og rullering av kommuneplan. Siden forrige kontrollregistrering har Kautokeino kommune vedtatt ny kommuneplan (2017).

Informasjon om hensynssoner i reguleringsplaner og kommuneplaner er hentet fra gjeldende planer i Kautokeino kommune. Her er geometri for kulturminnet – slik det ligger i Askeladden-databasen, kryssjekket opp mot båndleggingssone H730 kulturminner, og hensynssone H570 kulturminner. Ved treff er dette ført inn i registreringsdatabasen for prosjektet.

Informasjon om dispensasjoner fra kulturminneloven er hentet fra Askeladden-databasen og gjeldende reguleringsplaner, samt dialog med Troms og Finnmark fylkeskommune og Sametinget.

Ingen av lokalitetene i utvalget i Kautokeino kommune er tilrettelagt med formidling og skjøtsel.

3.8. Analyse og statistikk

Alle data fra registreringene er hentet ut av feltapplikasjonen og bearbeidet videre i Excel. Datagrunnlaget er brukt til å ta ut statistikk som grunnlag for å vurdere viktige sammenhenger og trender.

Det gjøres oppmerksom på at selv om en stor andel av de automatisk fredete arkeologiske kulturminnene innenfor kommunen er kontrollregistrert, er likevel ikke tallmaterialet svært stort. Noen av resultatene er små – typisk med utslag i noen få lokaliteter. Materialet må derfor brukes med forsiktighet med tanke på å tolke det som kanskje er et øyeblikksbilde eller en statistisk tilfeldighet nettopp i år. Anvendbarhet og sikkerhet vil øke over tid ettersom lokalitetene kontrolleres i nye omdrev av programmet.

4. Tidligere registreringer i Kautokeino kommune

Figur 4-1. Boplass ved Láhpoluoppal fra steinbrukende tid (Askeladden ID 143768). Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

I forbindelse med opprettingen av økonomisk kartverk (ØK) ble det i 1978 satt i gang en registrering av kulturminner i Kautokeino/Guovdageainnu. Denne kartleggingen dekket bare en mindre del av kommunens areal, i hovedsak langs hovedferdselsveiene Rv. 92 og Rv. 93, samt Kautokeino tettsted og Máze. Fra 2009 er det registrert en rekke lokaliteter i forbindelse med LARM-prosjektet (Landscape and resource management in Interior Arctic Norway).

Fra 1997, da Riksantikvaren satte i gang det første miljøovervåkningsprogrammet for arkeologiske kulturminner, er et utvalg arkeologiske kulturminner i Kautokeino kommune kontrollregistrert i 2000, 2006, 2011 og 2016. Det ble kontrollregistret 184 enkeltminner, de samme hver gang fra 2000-2011. Av utvalget på 101 lokaliteter for kontrollregistrering i 2016, har 52 vært kontrollregistrert tidligere. Disse lokalitetene representerer dermed kontinuiteten fra de foregående runder med kontrollregistreringer. I 2021 er 101 lokaliteter kontrollregistrert. 98 av disse var med i forrige omdrev (2016).

5. Funn og analyser av kontrollregistrering 2021

Figur 5-1. Arran (Askeladden Id 148766). Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

I presentasjonen som følger er analysene delt inn i tematiske underkapitler som i stor grad følger rapportstrukturen i tidligere omdrev. Dette gjøres for å sikre godt sammenligning bakover i tid.

Rapporten gir først en oversikt over tilstandsendringer, presenterer deretter resultater fordelt på tap, skader og skjemming, og ser deretter på hvordan dette fordeler seg på kulturminneart og arealbruk. Til sist er det en presentasjon av planstatus og hensynssoner for lokalitetene i miljøovervåkingsprogrammet.

Som ved forrige omdrev i miljøovervåkingsprogrammet, er det lokaliteter (og ikke enkeltminner) som er kontrollregistrert. Som tidligere har det vært et mål å få vurdert trusselbilder, men også se på effekter av vern.

I Kautokeino er 93 av lokalitetene i kategori B, mens bare 8 er i A. Samlet 101 lokaliteter. Dette utgjør ca. 8 % i kategori A og ca. 92 % i kategori B. Hovedvekten av lokalitetene i utvalget i Kautokeino kommune er automatisk fredete arkeologiske kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

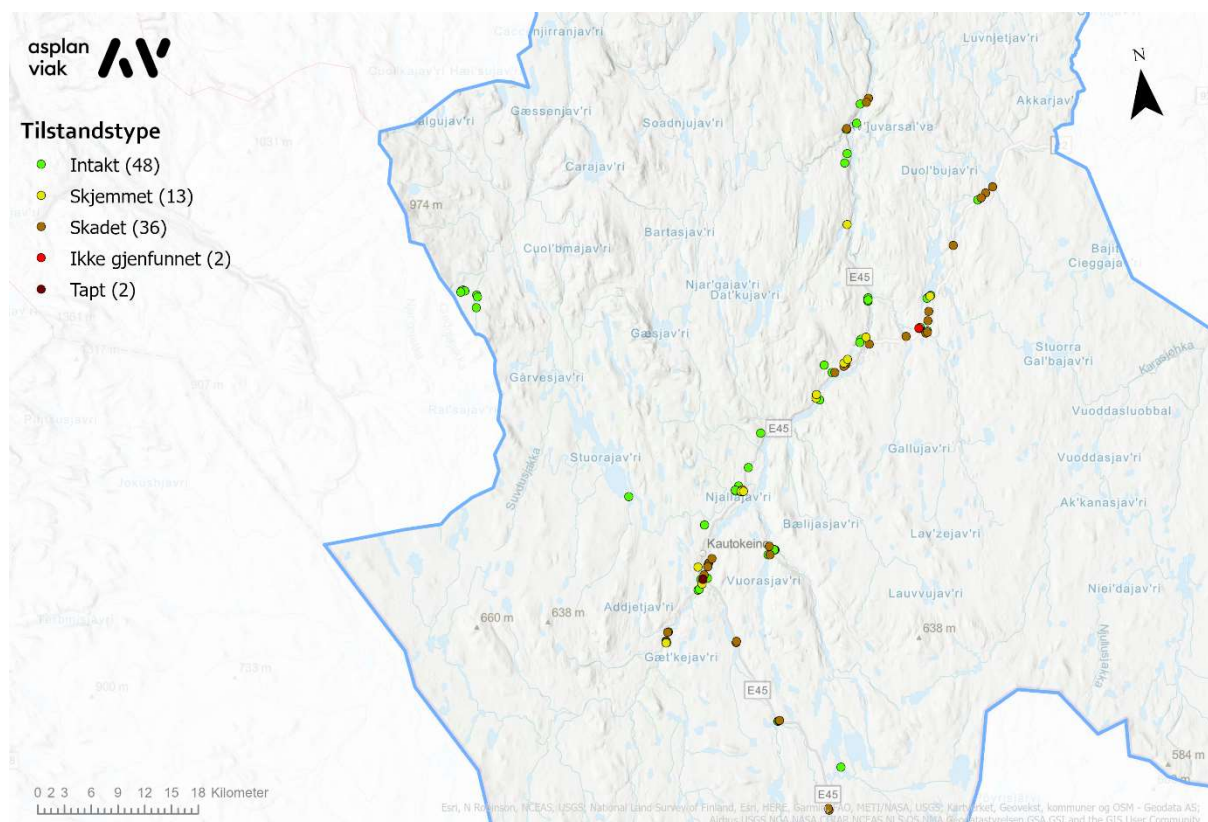
5.1. Tilstand og tilstandsending

I Kautokeino kommune 2021 har følgende fem kategorier vært relevant. Tabellen under gir oversikt både over tilstanden til alle kulturminnene, og hvor mange av dem som ble endret til slik tilstand i 2021. Totalt ble det registrert 21 tilstandsendinger. Tre av disse er knytte til lokaliteter som var nye i dette omdrevet.

Tabell 5-1. Tilstand og tilstandsending.

Tilstandsending	Antall	Prosent	Av disse endret i 2021
Intakt	48	48	3
Skjemmet	13	13	6
Skadet	36	36	10
Ikke gjenfunnet	2	2	0
Tap	2	2	2
Totalsum	101	100	21

Prosent er rundet av til helt tall. Tre nye lokaliteter i miljøovervåkingsprogrammet i 2021 er vurdert til «intakt».

Figur 5-2. Kartet viser fordelingen av tilstandstype i etterkant av kontrollregistreringen i 2021.

Det gjøres oppmerksom på at kategoriseringen til «ikke gjenfunnet» gjelder 2 lokaliteter som ikke ble gjenfunnet på grunn av gjengroing/tett buskas i våtlandt område, se tabellen under. De kan ikke anses som tapt. For den ene lokaliteten (Askeladden ID 28414) ligger det en røys 35 m lenger øst som kan passe med beskrivelsen i Askeladden. Lokalitetene bør kontrolleres av kulturmiljømyndighet og geometri eventuelt justeres.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
	18363	Ikke gjenfunnet	gjengroing	<p>Bosetning-aktivitetsområde. Fornminne 1: Steingjerde - noe ujevnt, mulig at det er flere små røyser, eventuelt støtter til gjerdestolper. Rett SV for dette: Fornminne 2: En rektangulær, lav gråsteinsmur, 5 x 3 meter.</p> <p>Mulig buet gjerde, men veldig gjengrodd. Våtlandt område. Ikke mulig å få oversikt.</p>

	<p>28414</p>	<p>Ikke gjenfunnet</p>	<p>gjengroing</p>	<p>Røysfelt. Fornminne: Røys, opprinnelig rund, men nå noe utflytende. Midt i er et lite kammer ca 0,5 x 0,3 m, mulig at dette er et nyere inngrep. Røysa måler ca 2 x 2,5 meter og er godt overgrodd.</p>
				<p>I området ved geometri er det veldig gjengrodd og uoversiktlig. Tett buskas/vegetasjon. Intakt røys 35m lenger øst enn lokalitetsgeometri som kan passe med beskrivelse fra opprinnelig registrering.</p>

5.2. Tap og årsak

Det er registrert tap av to kulturminnelokaliteter siden siste kontrollregistrering. Tap gjelder Askeladden ID 56844 og 47048. Opprinnelig vurdert som ikke gjenfunnet, men aktivitet på stedet tyder på at lokalitetene kan være tapt, i alle fall som synlige kulturminner (brønnboring, nybygg og masseutskifting). Vurderingen av tilstand er endret til tapt i samråd med Sametinget v/ Andreas Stångberg.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
 	56844	Tapt	Byggeaktiviteter	<p>Bosetning-aktivitetsområde. Fornminne 1: Gammetuft. Fornminne 2: Gammetuft. 18 m S for fornminne 2 er en rest av en nyere gamme. Den kan folk huske har stått. Opplysninger i Askeladden om at gammetuftene er fjerna på 1980-tallet. Ved kontrollregistreringen i 2016 var tilstanden «ikke gjenfunnet».</p> <p>Boring etter vatn flere steder på eiendommen, også innenfor lokalitet. Nytt hus og masseutskifting. Vurdert som tapt i samråd med Sametinget</p>

	<p>47048</p>	<p>Tapt</p>	<p>Byggeaktiviteter</p> <p>Båtstø-anlegg. Tuft, mulig nausttuft. Uklart markert og utydelig i terrenget da det ligger flere "tuer" rundt omkring. Litt motstridene opplysninger i Askeladden. I 2000 vurdert til ikke å være et kulturminne. Ved kontrollregistreringen i 2016 var tilstanden «ikke gjenfunnet».</p>
			<p>Boring etter vatn og annen byggeaktivitet (bygning/ pumpehus, grøfter, masseutskifting, m.v.). Vurdert som tapt i samråd med Sametinget</p>

5.3. Skade og årsak

Samlet i Kautokeino er det 36 lokaliteter som er registrert som skadet. Av disse er det 10 som er vurdert som endringer fra forrige omdrev, og disse er vist i tabell under. Noen av disse lokalitetene var vurdert skadet i forrige omdrev, men med ytterligere skade ved kontrollregistreringen i 2021.

Barmarkskjøring er årsaken til fire av endringene, med påfølgende slitasje på terrenget, og dermed skade på fire av lokalitetene. *Sammensatt skadeårsak* er årsak til fem tilfeller av skade på lokalitetene. For flere av lokalitetene med sammensatt skadeårsak inngår også

barmarkskjøring. I barmarkskjøring inngår motorisert ferdsel, ved bruk av ATV, bil, traktor og motorsykkel.

Bygg/anlegg - industri/vei er årsak til en skade. Dette omhandler oppsetting av reingjerde innenfor sikringssonen.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
	17489	Skadet	Sammensatt skadeårsak	<p>Fangstlokalitet. Feltet består av 11 fangstgroper og 2 gravrøyser. Fangstgropene som er lagt inn fra LIDAR er klare og tydelige i terrenget.</p> <p>Opprusting av veg/grusing. Slitasje ved stolpe for kraftledning. Nyere utvidelser i terrenget ved hytte. Opprustet grusplass ved hytte, nytt anneks, barmarkskjøring. Erosjonsskade i to av gropene.</p> <p>Lokalitet 17489 har to lokalitetsgeometrier med samme ID nummer i Askeladden. Geometri for lokalitet i SV bør kontrolleres i felt. Flere kulturminner i området.</p>

27536

Skadet

Barmarkskjøring

Bosetning-aktivitetsområde.
Boplass.

Ytterligere slitasje på
terrenget og lokaliteten som
følge av barmarkskjøring.

38413

Skadet

Sammensatt skadeårsak

Bosetning-aktivitetsområde.
Ildsted (arran) - teltboplass.

Tildekking. Lagring av utstyr.
Nytt anneks, m.m. Ytterligere
skade og skjemming.

47047

Skadet

Barmarkskjøring

Bosetning-aktivitetsområde.
Boplass.

Flyvesandsområde. Tynt
vegetasjonsdekke. Lokaliteten
utsettes for ytterligere
barmarkskjøring og erosjon.

60027

Skadet

Sammensatt skadeårsak

Bosetning-aktivitetsområde.
Boplass.

Ny hytte innenfor lokaliteten. Dispensasjon og forvaltningsgraving (2013) for deler av lokaliteten, før hytta ble bygget. Ytterligere slitasje som følge av barmarkskjøring og aktiviteter. Ytterligere slitasje og skjemming for den resterende delen av lokaliteten.

74038

Skadet

Sammensatt skadeårsak

Bosetning-aktivitetsområde.
Boplass.

Ny garasje satt opp delvis inne
på lokaliteten. Lagring av
diverse utstyr, material og
avfall. Bål plass.
Barmarkskjøring/traktorveg.

	<p>110243</p>	<p>Skadet</p>	<p>Sammensatt skadeårsak</p>	<p>Fangstlokalitet. Fangstgroper. Erosjon i grop midt på lok. Mot vegskjæring. Lengst sør på lokaliteten er det gravd i kanten på grop. Dyretråkk, generell slitasje på terreng.</p>
	<p>124689</p>	<p>Skadet</p>	<p>Bygg/anlegg-industri/vei</p>	<p>Bosetning-aktivitetsområde. Bosetningsspor. Reingjerde satt opp like utenfor lokalitetsavgrensingen, men innenfor sikringssonen. Flyvesandsområde. Ytterligere barmarkskjøring og erosjon.</p>

143757

Skadet

Barmarkskjøring

Bosetning-aktivitetsområde.
Boplass.

Flyvesandsområde. Tynt
vegetasjonsdekke. Lokaliteten
utsettes for ytterligere
barmarkskjøring og erosjon.

143758

Skadet

Barmarkskjøring

Bosetning-aktivitetsområde. Boplass.

Flyvesandsområde. Tynt vegetasjonsdekke. Lokaliteten utsettes for ytterligere slitasje som følge barmarkskjøring, generell turaktivitet og erosjon.

Det er fire lokalitets-geometrier med samme lokalitetsnummer. Bør rettes til en lokalitet med enkeltminner eller dele lokalitetene opp i flere lokaliteter?

5.4. Skjemmet og årsak

Samlet i Kautokeino er det 13 lokaliteter som er registrert som skjemmet. Av disse er det 6 som er vurdert som endring fra forrige omdrev, og disse er vist i tabell under. Noen av disse lokalitetene var vurdert skjemmet i forrige omdrev, men med ytterligere skjemming ved kontrollregistreringen i 2021.

Barmarkskjøring er årsaken til en av endringene, med påfølgende slitasje på terrenget og skjemming. *Sammensatt skadeårsak* er årsak til to tilfeller av skjemming, som i hovedsak kan knyttes til forsøpling og skogshogst. *Bygg/anlegg - industri/vei* er årsak til to av endringene, der skjemming kan knyttes til oppsetting av reingjerde utenfor sikringssonen til lokalitetene. En lokalitet er skjemmet av *byggeaktiviteter*. Dette kan knyttes til husbygging og gravearbeid med maskin tett på lokalitet.

	ID	Ny tilstand	Ny årsak	Kommentar
	48245	Skjemmet	Sammensatt skadeårsak	<p>Fangstlokalitet. Fangstgroper.</p> <p>Søppel i grop nærmest krysset på lokaliteten. Garasje, veg, vegskjæring, gjerde og barmarkskjøring.</p>

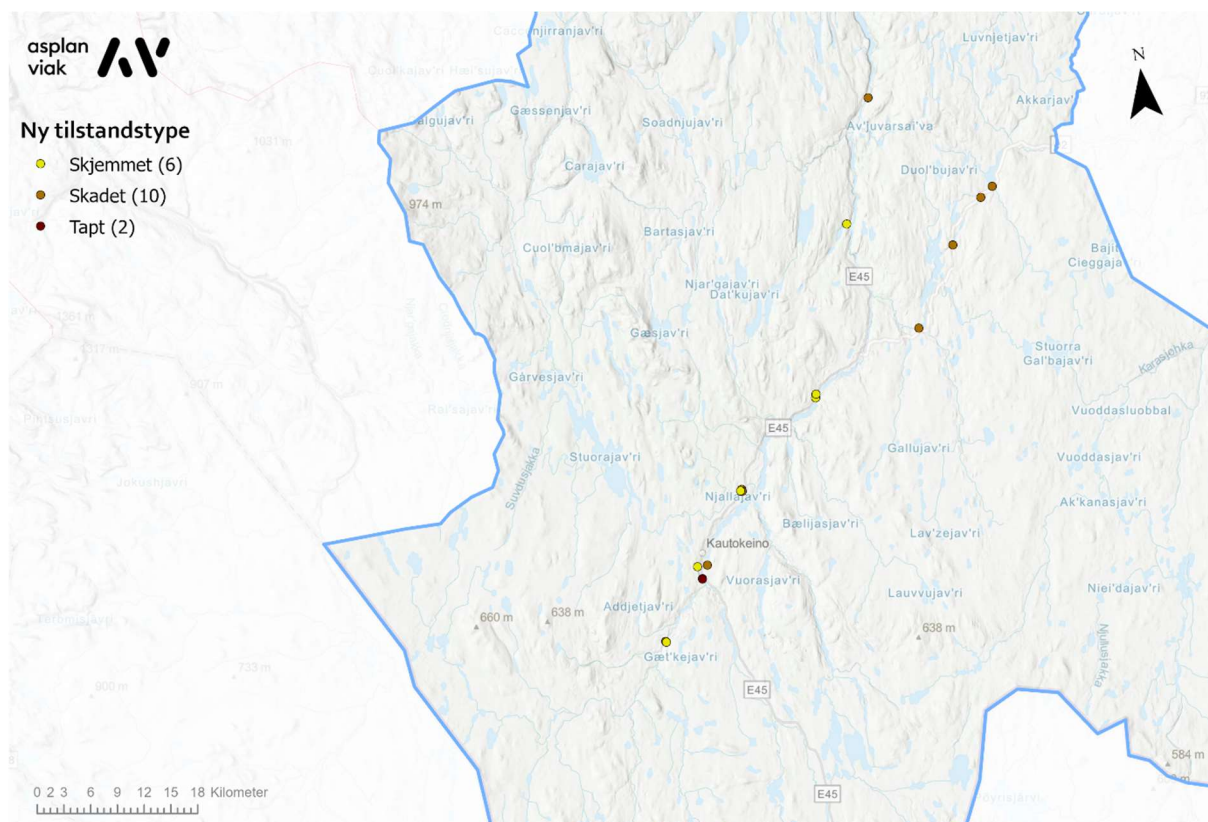
	<p>68002</p>	<p>Skjemmet Byggeaktiviteter</p>	<p>Fangstlokalitet. Fangstgroper. Husbygging skjemmer lokaliteten. Graving parallelt med vegen er innenfor sikringssonen for gropa nærmest de nye husene</p>
	<p>74037</p>	<p>Skjemmet Sammensatt skadeårsak</p>	<p>Bosetning-aktivitetsområde. Bosetningsspor. Skogshogst. Det er felt et belte med trær delvis innenfor lokaliteten. Dette har bidratt til ytterligere skjemming av lokaliteten (uryddet etter hogst).</p>

	124605	Skjemmet	Barmarkskjøring	<p>Fangstlokalitet. Fangstgroper.</p> <p>Kjørespor rett over fangstgropa lengst NØ, like ved den lille hytta. Groper ligger midt i vegen. Eldre hytte og veg.</p>
	124682	Skjemmet	Bygg/anlegg - industri/vei	<p>Gravminne.</p> <p>Det er satt opp reingjerde like SØ for lokaliteten, men utenfor sikringssonen, omtrent 10 m fra lokaliteten.</p>

	<p>124691</p>	<p>Skjemmet</p>	<p>Bygg/anlegg- industri/vei</p>	<p>Bosetning-aktivitetsområde. Bosetningsspor.</p> <p>Flyvesandsområde. Tynt vegetasjonsdekke. Erosjon i området ved lokaliteten. Satt opp reingjerde ca 25m SØ for lokaliteten. Kraftlinje går forbi NV for lok. Lokaliteten ligger om lag midt mellom reingjerde og kraftlinje.</p>
---	---------------	-----------------	----------------------------------	---

5.5. Geografisk fordeling av tap, skade og skjemming

Kartet under viser den geografiske fordelingen av lokaliteter som er skjemmet, skadet og tapt i registreringen 2021. Tilsynelatende kan det se ut til at endringene først og fremst har skjedd i mer sentrale deler av kommunen og langs hovedveiene.

Figur 5-3. Kartet viser tap, skade og skjemming registrert i 2021.

5.6. Tap, skade og skjemming fordelt på kulturminneart

Tabell under viser hvilke typer kulturminner som er tapt, skadet eller skjemmet. De to lokalitetene som er vurdert som tapt er bosetning-aktivitetsområde (gammetufter) og båtstøanlegg. De 10 lokalitetene som er skadet er bosetnings-aktivitetsområder (hovedsakelig boplasser fra steinbrukende tid) og fangstlokaliteter. Skjemming er registrert på seks lokaliteter, og gjelder tre fangstlokaliteter og to bosetning-aktivitetsområder. I tillegg er et gravminne skjemmet.

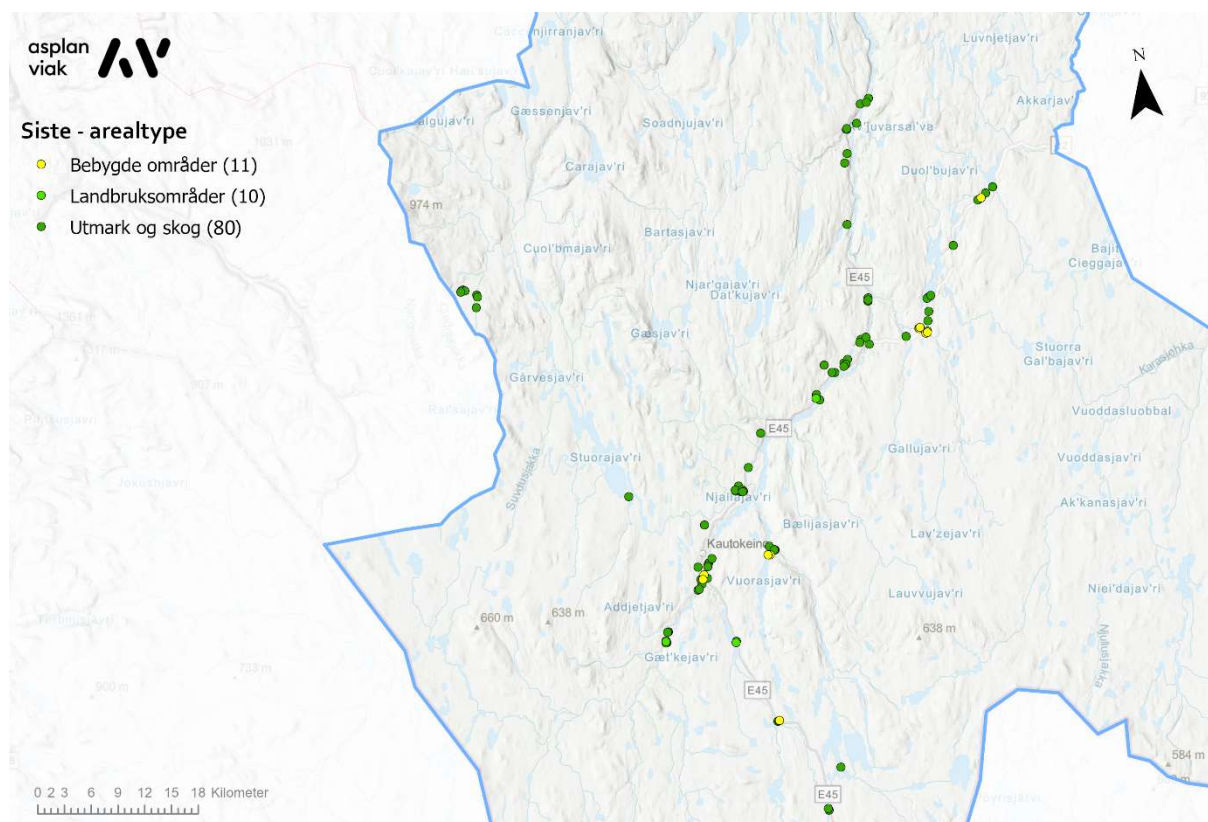
ID	Ny tilstand	Kulturminneart
56844	Tapt	Bosetning-aktivitetsområde - Gammetufter.
47048	Tapt	Båtstø-anlegg.
17489	Skadet	Fangstlokalitet.
27536	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.

38413	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
47047	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
60027	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
110243	Skadet	Fangstlokalitet.
124689	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
143757	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
143758	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde.
74038	Skadet	Bosetning-aktivitetsområde
48245	Skjemmet	Fangstlokalitet.
68002	Skjemmet	Fangstlokalitet.
124605	Skjemmet	Fangstlokalitet.
124682	Skjemmet	Gravminne.
124691	Skjemmet	Bosetning-aktivitetsområde.
74037	Skjemmet	Bosetning-aktivitetsområde.

Ut fra tallene er det ikke grunnlag for å slå fast at en spesiell kulturminneart er mer utsatt for tap, skade eller skjemming i Kautokeino kommune. Vi ser at bosetnings-aktivitetsområder og fangstlokaliteter dominerer i tabellen, men dette skyldes først og fremst at dette er de mest vanlige kulturminneartene i kommunen. Det er derfor ikke uventet at disse kulturminnene også går igjen i oversikten for *tapt*, *skadet* og *skjemmet*. Resultatene er likevel nyttige fordi de viser hvilke kulturminnearter forvaltningen bør ha fokus på for å forebygge, informere og formidle.

5.7. Tap, skade og skjemming fordelt på arealbrukstype

Arealbruk er en registrering som viser bruken av arealene og deres beskaffenhet. I Kautokeino kommune er 9 av de 21 ulike arealbrukskategoriene brukt i registreringene.

Figur 5-4. Kartet viser lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet, fordelt på arealbrukstype.

Ved dette omdrevet er det gjort fire nye vurderinger av arealbrukskategori. Dette er gjort ut fra det førende prinsippet om at den arealbruken som antas å påvirke lokaliteten i størst grad skal være gjeldende kategori (se kap. 3.6). Endringene gjelder tre lokaliteter som er nye i dette omdrevet, og en lokalitet der arealtype ikke var satt i tidligere omdrev.

ID	Kategori	Lokalitetsart	Tilstandstype	Ny arealtype
18291	B	Fangstlokalitet	Intakt	Fjell/vidde/hei
47890	B	Fangstlokalitet	Skadet	Fjell/vidde/hei
74035	B	Fangstlokalitet	Intakt	Fjell/vidde/hei
124592	B	Fangstlokalitet	Intakt	Fjell/vidde/hei

Tabellen under viser en fordeling av tap, skade og skjemming i dette omdrevet, fordelt på arealbrukstype.

ID	Kategori	Arealbrukstype	Lokalitetsart	Tilstand	Årsak
17489	B	hytteområde	Fangstlokalitet	Skadet	Sammensatt skadeårsak
27536	B	strandsone/elveløp	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Barmarkskjøring
38413	B	tun, hage	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Sammensatt skadeårsak
47047	B	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Barmarkskjøring
47048	A	tun, hage	Båtstø-anlegg	Tapt	Byggeaktiviteter
48245	B	randvegetasjon (udyrtet ved dyrket mark)	Fangstlokalitet	Skjemmet	Sammensatt skadeårsak
56844	A	tun, hage	Bosetning-aktivitetsområde	Tapt	Byggeaktiviteter
60027	B	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Sammensatt skadeårsak
68002	A	skog	Fangstlokalitet	Skjemmet	Byggeaktiviteter
74037	B	randvegetasjon (udyrtet ved dyrket mark)	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Sammensatt skadeårsak
74038	B	gjengroingsområde	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Sammensatt skadeårsak
110243	B	skog	Fangstlokalitet	Skadet	Sammensatt skadeårsak
124605	B	fjell/vidde/hei	Fangstlokalitet	Skjemmet	Barmarkskjøring
124682	B	fjell/vidde/hei	Gravminne	Skjemmet	Bygg/anlegg-industri/vei
124689	B	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Bygg/anlegg-industri/vei
124691	B	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Bygg/anlegg-industri/vei
143757	B	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Barmarkskjøring
143758	A	fjell/vidde/hei	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Barmarkskjøring

5.8. Status i arealplaner

I miljøovervåkingsprogrammet er det fokus på hensynssoner (inkludert båndleggingssoner) da dette er opplysninger som er tilgjengelige, og som gir et tydelig juridisk vern. Ved dette omdrevet har det vært mulig å koble digitale plankart opp mot geometri fra Askeladden. Dette sikrer at kontrollregistreringen så langt der er mulig fanger opp aktuelle hensynssoner for kulturminner, og reduserer faren for feilføringer i kontrollregistreringen. Det må likevel presiseres at plandata kan ha feilkilder. Noen kommuner er restriktive mtp å gi tilgang til reguleringsplanbasene som vektordata, da det fortsatt er en god del reguleringsplaner som ikke foreligger i vektorformat og det fryktes feilbruk/misforståelser ved bruk - særlig i automatiske analyser. Noen av de gamle planene er også av en slik art at bestemmelsene faktisk sier mer om bruk/formål enn selve plankartet. Det kan derfor være svakheter i vektordata, og manglende ajourføring av plandata i de ulike kommunene.

Riksantikvaren har som part i Norge Digitalt tilgang til plandata fra kommunene via GeoNorge. Plandata hentet fra GeoNorge er kopidata ved den gitte dato de er hentet ut. Mange kommuner har kontinuerlig oppdatering i planbasene.

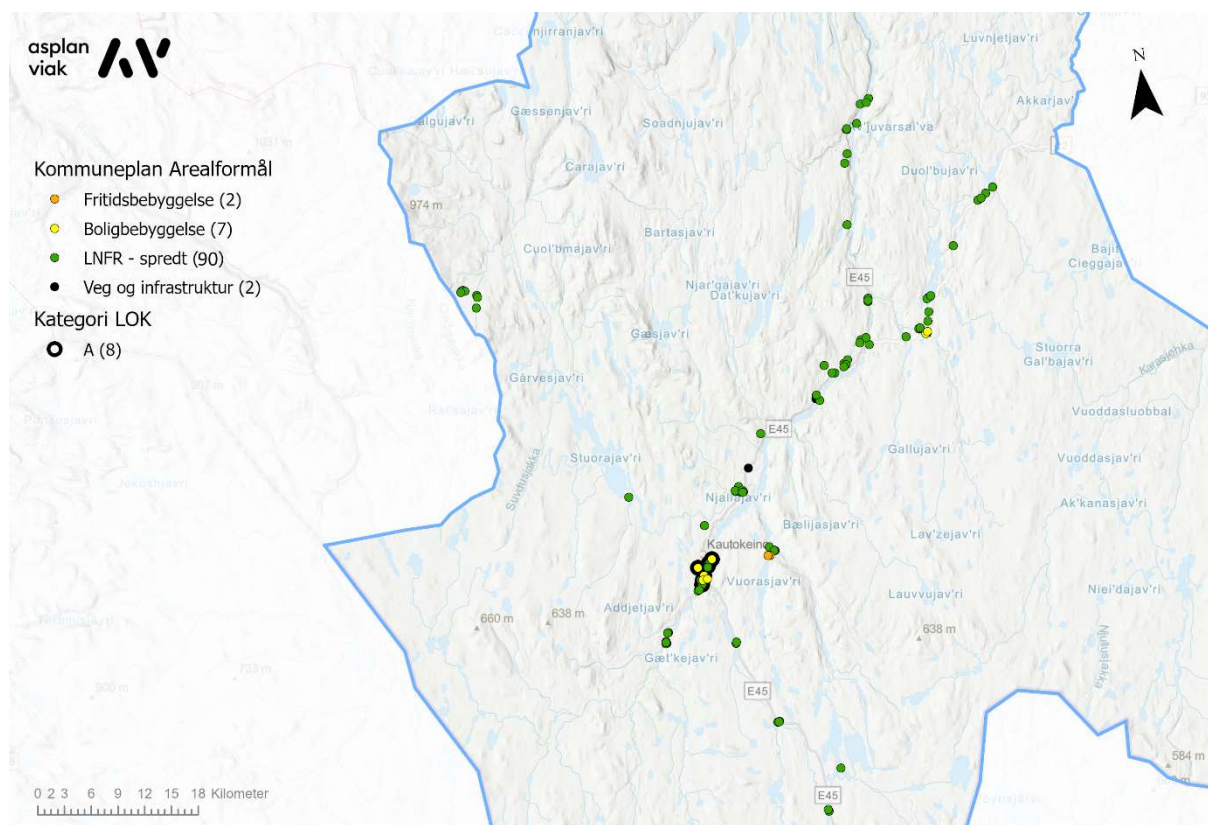
5.8.1. Arealformål og hensynssoner i kommuneplan

Automatisk fredete arkeologiske kulturminner i kommunen er hovedsakelig fra samisk jernalder, særlig fangstlokaliteter. Det finnes også en del bosetnings-/aktivitetsområder og fangstlokaliteter eldre enn 100 år, både fra steinalder, jernalder, middelalder eller fra førreformatorisk tid. Andre registreringer, som kirkested og kirkegårdslokaliteter, antas å være fra 1700-1800-tallet. Det er ikke foretatt noen kulturminneregistreringer i forbindelse med revisjonsarbeidet for kommuneplanens arealdel 2017-2030.

Nye utbyggingsområder som foreslås i kommuneplanen er vurdert i forhold til disse registreringene i Askeladden. Noen av utbyggings- og LNFR-områdene omfatter arealer hvor det er kjente kulturminner og kulturmiljøer. I tillegg kan det være potensial for å finne kulturminner i tidligere ubebygde områder, da de fleste områder ikke er undersøkt tidligere.

I retningslinjene til arealplanen er det påpekt at forholdet til kulturminner forutsettes avklart før nye tiltak kan settes i verk i områder som ikke tidligere er avklart mht. kulturminner. I stor grad omfatter dette alle områder som ikke omfattes av reguleringsplan.

De to punktene på Struves meridianbue som er på UNESCOs verdensarvliste er markert i plankartet med hensynssone 570: Bevaring av kulturmiljø; H570_1: Luvddiidčohkka (Lodiken) og H570_2: Bealljášvárri/Muvravárri.

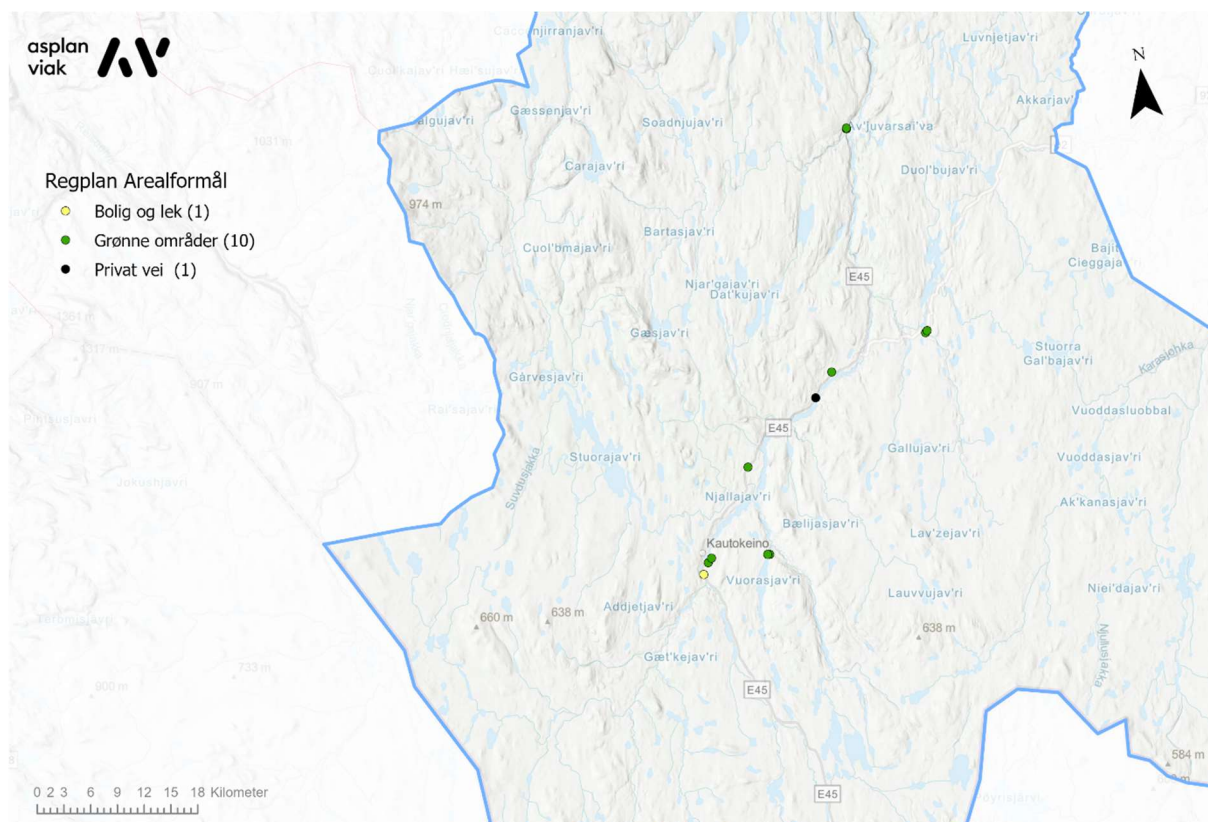

Figur 5-5. Kartet viser alle lokalitetene fordelt på arealformål (gruppert) i kommuneplanen (2017).

Kommuneplanen for Kautokeino viser at 8 av lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet er lagt i hensynssone H570 kulturmiljø eller båndleggingszone H730 etter kulturminneloven.

5.8.2. Arealformål og hensynssoner i reguleringsplaner

Av de 101 lokalitetene som inngår i miljøovervåkingsprogrammet, er det 12 som inngår i en reguleringsplan.

Figur 5-6. Kartet viser lokaliteter som er omfattet av reguleringsplan, og hvilken arealformålsgruppe de inngår i.

Av disse er en lokalitet (Askeladden ID 67387) registrert med hensynssone d), H730_2, båndlegging. De resterende 11 lokalitetene er regulert, men har ikke hensynssone / båndleggingssone i reguleringsplan, eller annen type avmerking i plankart som tilsier et særlig vern. To lokaliteter som ligger innenfor regulert område, og som ikke har vern i reguleringsplan, har vern i kommuneplanen fra 2017.

Tabell under viser lokalitetene som er regulert uten særlig vern, dvs. vernekategori B.

Lokalitet ID	Kategori LOK	Lokalitetsart	Regplan planid	Regplan år	Regplan Arealformål	Regplan Hensynssone
7666	B	Fangstlokalitet	2007002	2007	Friluftsområde og felles vei	Nei
8502	B	Bosetning-aktivitetsområde	1978001	1978	Jord- og skogbruk	Nei
17470	B	Bosetning-aktivitetsområde	1975002	1975	Offentlig friområde	Nei
17471	B	Bosetning-aktivitetsområde	1975002	1975	Jord- og skogbruk	Nei

47890	B	Fangstlokalitet	1978001	1978	Jord- og skogbruk (deler)	Nei
48245	B	Fangstlokalitet	2002001	2002	Privat vei (deler)	Nei
124679	B	Fangstlokalitet	1972001	1972	Jord- og skogbruk (deler)	Nei
124686	B	Bosetning-aktivitetsområde	1993003	1993	Rasteplass	Nei
143753	B	Bosetning-aktivitetsområde	2007002	2007	Friluftsområde	Nei

Gjennomgående for lokalitetene som ligger i reguleringsplan uten særlig vern er at de enten har gått tapt, er skadet eller skjemet.

Det er viktig at Kautokeino kommune, Troms og Finnmark fylkeskommune og Sametinget er oppmerksom på hvilke lokaliteter som er regulert uten tilstrekkelig hensynssone/ båndleggingssone i plankart.

5.9. Vernekategori

5.9.1. Vernekategori og arealgruppe

I kap. 5.8 ble det vist at det var 8 lokaliteter i miljøovervåkningsprogrammet som i kommuneplanen fra 2017 hadde et særskilt vern gjennom plan- og bygningsloven. Det respektive tallet for reguleringsplaner var 1. Denne lokaliteten ligger også med hensynssone i kommuneplanen.

Summert opp viser gjennomgangen at lokaliteter i miljøovervåkningsprogrammet for Kautokeino kommune har 8 lokaliteter i vernekategori A, og 93 i vernekategori B. De fordeler seg på arealbrukstyper som vist i tabeller på neste side.

Vernekategori A*	Antall	Vernekategori B*	Antall
Skog	1	Skog	6
Fjell, vidde, hei	4	Strandsone, elvebredd	10
Tun, hage	2	Fjell, vidde, hei	59
Boligområde	1	Brakkland	1
		Gjengroingsområde	4
		Tun, hage	4
		Hytteområde	4
		Randvegetasjon	5
<i>Totalt</i>	<i>8</i>	<i>Totalt</i>	<i>93</i>

* listene er a jour med de fire endringene i arealbrukskategori gjort i 2021

Oversikten viser at kulturminner i den vanlige arealtypen Fjell/vidde/hei i miljøovervåkingsprogrammet er godt representert i Vernetype A, der også mange lokaliteter ligger. Fjell/vidde/hei er den klart vanligste arealtypen også for lokaliteter i vernekategori B. Det er ellers verdt å merke seg at arealbrukstyper som er typiske der folk bor og ferdes, ikke utmerker seg særskilt i vernetype A. Dette kan være en indikasjon på at hensynssoner i kommuneplanen i mindre grad er lagt til områder der det er arealpress og behov for særskilt vern. Det er få lokaliteter i vernekategori A i Kautokeino. Tallene må derfor brukes med forsiktighet.

Figur 5-7. Mot Riebančohkka på vei til lokalitetene ved Biedjovággi. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

5.9.2. Vernekategori og tap/skade

Summert opp viser gjennomgangen at lokaliteter i miljøovervåkningsprogrammet for Kautokeino kommune har 8 lokaliteter i vernekategori A, og 93 i vernekategori B. De fordeler seg på tilstand som vist i tabeller under.

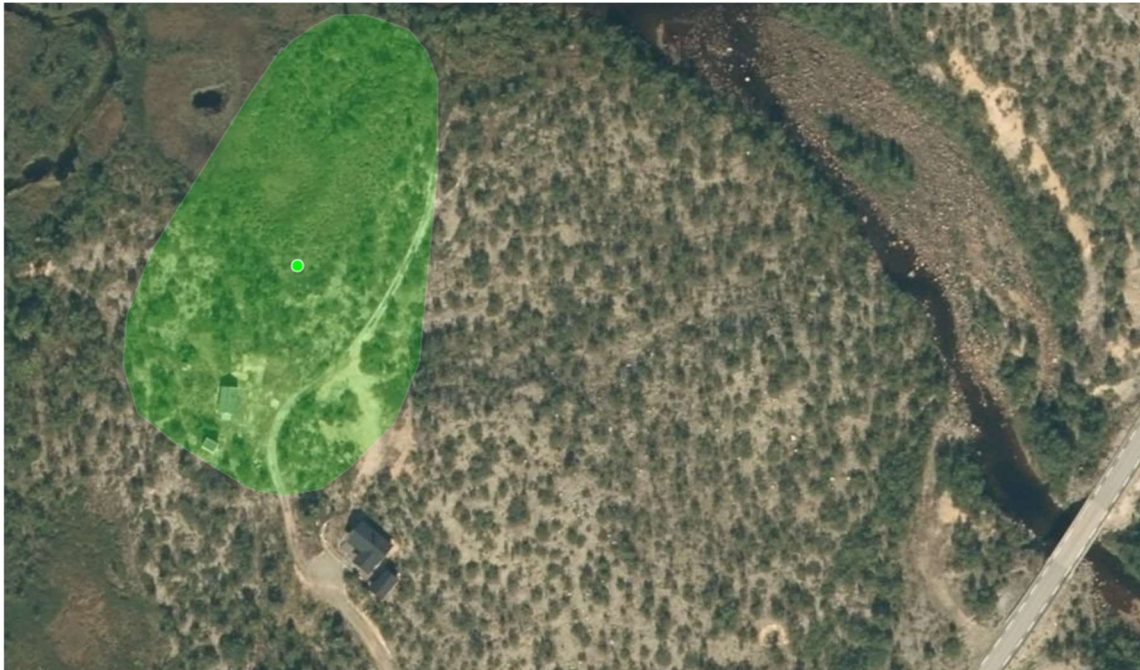
Vernekategori A	Antall	Prosent
Tapt	2	25
Skadet	4	50
Skjemmet	2	25
<i>Totalt</i>	<i>8</i>	<i>100</i>

Vernekategori B	Antall	Prosent
Intakt	48	51,6
Skadet	32	34,4
Skjemmet	11	11,8
Ikke gjenfunnet	2	2,2
<i>Totalt</i>	<i>93</i>	<i>100</i>

Oversikten viser at kulturminner i vernekategori A – noe overraskende – har en litt høyere andel tapte, skadete og skjemmede lokaliteter enn i vernekategori B. Tallmaterialet er ikke stort nok til at det kan dras sikre konklusjoner, men det er lite i kontrollregistreringen fra 2021 som indikerer at ytterligere vern ut over den automatiske fredningen gir mindre tap og skade.

5.9.3. Forholdet kontrollerte kontra ukontrollerte tap

Det er registrert to ukontrollerte tap ved kontrollregistreringen i 2021 (ID 47048 og 56844). Begge har båndleggingssone i kommuneplanen. En lokalitet (ID 60027) er siden forrige kontrollregistrering delvis dispensert og arkeologisk undersøkt (forvaltningsgraving), men store deler av lokaliteten ligger igjen. Det er satt opp hytte på lokaliteten (dispensasjonen) med påfølgende større slitasje på gjenværende del av lokaliteten. Dette er registrert som en skade i dette omdrevet.

Figur 5-8. Bostening-aktivitetsområde (ID 60027). Delvis dispensasjon for oppsetting av hytte innenfor lokaliteten. Arkeologisk forvaltningsundersøkelse 2013 v/Ingrid Sommerseth. Illustrasjon: Asplan Viak AS.

Figur 5-9. Ny hytte innenfor lokalitet ID 60027.

6. Konklusjon

Figur 6-1. Fangstgrop (Askeladden ID 17489), ved Heastajávri. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Et representativt utvalgt av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Kautokeino kommune er blitt kontrollregistrert og analysert. Fokuset i analysene har vært på tilstandsendring, årsaker til eventuell tilstandsendring, samt variabler som brukes til å si noe om hvilke lokaliteter som utsettes for tap/skade. På bakgrunn av gjennomgangen kan vi trekke ut noen generelle observasjoner knyttet til trusselbilder og effekter av vern.

Ved forrige omdrev (2016) var 20 av 101 lokaliteter registrert som skadet, dvs. ca 20 %. Tar man med de som var skadet i tidligere omdrev, og som ble registrert som uendret i 2016 blir antallet skadete lokaliteter 36, altså ca 36 %.

Tap, skader og skjemming skjer først og fremst i spredtbygde områder og i utmark. Areal som peker seg ut, er fjell/vidde/hei og strandsoner/elveløp - typiske områder som er avsatt

til LNFR spredt i kommuneplan. Videre ser det ut til at hensynssone vern i arealplaner gir en beskyttelse som reduserer tap og skade.

I 2021 ligger bare 8 % av lokalitetene i en hensynssone (reguleringsplan og/eller kommuneplan). 40 % av tap, skade og skjemming har skjedd her (Kategori A). Gjennomgående (100%) for lokalitetene som ligger i reguleringsplan uten særlig vern (Kategori B) er at de enten har gått tapt, er skadet eller skjemmet.

Kontrollregistreringene i 2021 viser at 51 av lokalitetene, som utgjør ca 50 % av totalen i miljøovervåkingsprogrammet, er enten skadet, skjemmet eller tapt. Antall nye skader (10) utgjør ca 10% av utvalget. Dersom man også inkluderer lokaliteter som er skjemmet (6) og tapt (2), utgjør endringen samlet 18%. Av disse 18 lokalitetene som utgjør en endring siden 2016 dreier 11 av de seg om bosetnings- og aktivitetsområder. Dernest er det fem fangstlokaliteter, ett båtstø-anlegg og ett gravminne. Tilstandsendringene fra 2016 til 2021 kan først og fremst knyttes til barmarkskjøring og slitasje på terrenget. Sammensatt skadeårsak utgjør også en stor del av årsakene til endring, og her inngår også i mange tilfeller barmarkskjøring. Barmarkskjøringen kan knyttes både til fritidsaktiviteter, reindrift og jakt/fiske/sanking.

Flere av lokalitetene ved kontrollregistreringen i 2021 har fått skade etter at de har vært kontrollregistrert i 2016. Barmarkskjøring er kontinuerlig skadeprosess, og en følge av disse skadene er at de forsterkes over tid på grunn av det generelt tynne vegetasjonsdekket og erosjon. Også langs reingjerder er terrenget mer utsatt for erosjonsskader.

Gjengroing er ikke en egen tilstandstype i programmet (kun en årsak), men i 2021 har vi notert ned for hvilke lokaliteter dette var en utfordring. I Kautokeino er det bare for to av lokalitetene registrert så høy og tett vegetasjon at kulturminnet ikke ble gjenfunnet (se kap. 5.1).

7. Etterord: Råd om kontrollregistrering i Kautokeino

Figur 7-1. Skyss med reineier Mikkel Mathis Mikkelsen Eira, som så til reinen, i forbindelse med kontrollregistreringene ved Biedjovággi. Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS

Figur 7-2. Området ble forsøkt nådd dagen før, men måtte utsettes på grunn av været (tåke). Det er nærmere to timer kjøring inn til veis ende (med mye rein i veien). Rundturen for å kontrollregistrere de sju lokalitetene ved Biedjovággi er nærmere 20 km på ikke kjørbare vei og i terrenget.

7.1. Råd til feltarbeidet

Kautokeino kommune er stor i areal, og mange av lokalitetene som skal kontrollregistreres ligger langt fra vei, men generelt i lett terreng. En del veier er ikke fremkommelige med bil, og er bare kjørbare med ATV. Registreringen i 2021 foregikk i september, med en del sterk vind og delvis mye nedbør, men også med noen finværsdager (i alle fall deler av dagene). Det krevde vurderinger knyttet til egen sikkerhet ved ferdsel i utmark. Mye regn ga høy vannføring i elver, sidebekker og myrer, og kryssing viste seg vanskelig noen steder. En del store myrer hadde ikke bæreevne og gjorde det svært tidkrevende å komme fram til lokalitetene som skulle oppsøkes.

September var en gunstig måned å utføre registreringene i; det var ikke myggplager, vegetasjon var mindre tett og reinstrekket hadde ikke startet. Kontrollregistreringer i Kautokeino bør utføres i juni eller september.

Figur 7-3. Vuolitnjavvi ved fangstlokalitet Heammogieddi som består av 13 store fangstgroper (ID 48245). Foto: Kjell Arne Valvik, Asplan Viak AS.

Kautokeino er en kommune som i miljøoppfølgingsprogrammet krever mer timebruk per lokalitet enn i andre kommuner. Dette skyldes i hovedsak de store avstandene, og at en høy andel av lokalitetene ligger utenfor allfarvei. Flere veier er stengt med bom, og det

bør i forkant undersøkes hvem som kan ha nøkkel. Jakta var startet da vi var der – og det var svært viktig å ha godt synlige klær. Tøyskift, skoskift, batterlader og gode rutiner for varsling er særlig viktig når været ikke er gunstig.

I utvalget automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Kautokeino er det fire lokaliteter som har flere geometrier (fra to til fire) med samme lokalitets ID. Dette gav en del merarbeid i feltregistreringen og i etterarbeidet (kart, lister og statistikk).

7.2. Råd og forslag til oppfølging - til kommune og regional kulturmiljøforvaltning

Gjennomgangen i kap. 5 viser lokaliteter som bør befares av kulturmiljøforvaltningen. Videre bør både kommunen og regional kulturmiljøforvaltning være oppmerksom på lokalitetene som framgår i tabell i kap. 5.8.2. Disse er regulert i eldre planer, men har ikke hensynssone. Det gjør dem ekstra utsatt, fordi de for mange kan virke godkjent for f.eks. utbyggingsformål.

Lokaliteter med tilstandsvurdering «ikke gjenfunnet» bør undersøkes nærmere av kulturmiljøforvaltningen, både i forhold til gjenfinning og eventuelt utsjekking av lokalitetsgeometri.

De fire lokalitetene som har flere geometrier (fra to til fire) med samme lokalitets ID i Askeladden bør gås gjennom og rettes, enten som egne lokalitetsnummer eller som enkeltminner. Dette vil lette arbeidet i neste omdrev.

8. Tabell over kontrollregistrerte lokaliteter

ID	Kategori	Lokalitetsart	Tilstandstype	Endring	Årsak
7666	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
7673	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
8502	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
17470	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
17471	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
17472	B	Rituell-kultisk lokalitet	Intakt	Nei	
17473	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
17478	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
17484	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
17485	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
17489	B	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
18291	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
18293	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
18363	B	Bosetning-aktivitetsområde	Ikke gjenfunnet	Nei	
27522	B	Gravminne	Skadet	Nei	
27525	B	Rituell-kultisk lokalitet	intakt	Nei	
27526	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
27528	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
27536	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Barmarkskjøring
28196	B	Fangstlokalitet	intakt	Nei	
28414	B	Røysfelt	Ikke gjenfunnet	Nei	
37482	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
37484	A	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
37486	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
37488	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
37489	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
37496	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
37497	B	Fangstlokalitet	intakt	Nei	
38413	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
47047	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Barmarkskjøring
47048	A	Båtstø-anlegg	Tapt	Ja	Byggeaktiviteter
47051	A	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	
47052	A	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
47064	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
47068	B	Bosetning-aktivitetsområde	intakt	Nei	
47890	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	

48013	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
48245	B	Fangstlokalitet	Skjemmet	Ja	Sammensatt skadeårsak
48637	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
56841	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
56844	A	Bosetning-aktivitetsområde	Tapt	Ja	Byggeaktiviteter
60027	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
60029	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
67385	B	Gravminne	Intakt	Nei	
67387	A	Bosetning-aktivitetsområde	skadet	Nei	
67397	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
68002	A	Fangstlokalitet	Skjemmet	Ja	Byggeaktiviteter
74035	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
74036	B	Bosetning-aktivitetsområde	skadet	Nei	
74037	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Ja	Sammensatt skadeårsak
74038	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
74039	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Nei	
93855	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
102002	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
110243	B	Fangstlokalitet	Skadet	Ja	Sammensatt skadeårsak
124592	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124595	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124605	B	Fangstlokalitet	Skjemmet	Ja	Barmarkskjøring
124606	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
124631	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124639	B	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	
124655	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124657	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124660	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
124662	B	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	
124675	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
124679	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
124682	B	Gravminne	Skjemmet	Ja	Bygg/anlegg- industri/vei
124686	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
124689	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Bygg/anlegg- industri/vei
124691	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Ja	Bygg/anlegg- industri/vei
124698	B	Gravfelt	Intakt	Nei	
124805	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
125107	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
125564	B	Annen arkeologisk lokalitet	Intakt	Nei	
142088	B	Fangstlokalitet	Skjemmet	Nei	

142090	B	Teltboplass	Intakt	Nei	
142091	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
142092	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
142094	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
142095	B	Teltboplass	Intakt	Nei	
143753	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
143756	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
143757	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Barmarkskjøring
143758	A	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Ja	Barmarkskjøring
143761	B	Teltboplass	Intakt	Nei	
143762	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Nei	
143764	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
143765	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
143768	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skadet	Nei	
143769	B	Bosetning-aktivitetsområde	Skjemmet	Nei	
146831	B	Fangstlokalitet	Skadet	Nei	
148762	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
148764	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
148766	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
148770	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
148776	B	Bosetning-aktivitetsområde	Intakt	Nei	
148777	B	Utmarkskulturminner	Intakt	Nei	
148781	B	Fangstlokalitet	Intakt	Nei	
159868	B	Teltboplass	Intakt	Nei	
214950	B	Rituell-kultisk lokalitet	Intakt	Nei	

9. Kilder

Blom, Jon Gunnar og Sveen, Stine Benedicte. Befaringsrapport saksnr. 18/4458.
Kontrollregistrering Sametinget 2019 – miljøovervåking Sweco 2015

Fylkesmannen i Troms og Finnmark 2019. [Arktisk landbruk – smart, godt og bærekraftig. Regionalt bygdeutviklingsprogram for Troms og Finnmark 2019-2022.](#)

Ingrid Sommerseth, 2014. Čuđojoganjálbmi – en tidlig metalltidsboplass i Indre Finnmark - med spor etter opphold i eldre steinalder. Kautokeino k. Arkeologiske undersøkelser, Tromsø Museum – Universitetsmuseet.

Kautokeino kommune. Kommuneplanens arealdel, [kartløsning](#)

Kautokeino kommune. [Kommunekart](#)

Nasjonal [produktspesifikasjon](#) for arealplan og digitalt planregister.

Riksantikvaren. Nasjonal kulturminnedatabase – Askeladden. www.asketadden.ra.no

Store norske leksikon. [SNL](#)

SWECO. Miljøovervåkningsprogram – Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner. Rapport fra registreringer 2016.
Kautokeino kommune.

Thuestad, A og I.M. Holm-Olsen: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Guovdageainnu suohkan/Kautokeino kommune, Finnmark 2011, NIKU. Tema 25.

10. Vedlegg - registreringskategorier

Tilstandstype (Lok)	Forklaring
Dispensasjon, ikke fjernet	Det er gitt tillatelse til inngrep i, eller fjerning av, kulturminnet, men det aktuelle tiltaket er ikke gjennomført
Forbedret	Kulturminnets tilstand er forbedret i forhold til sist registrerte tilstand
Ikke gjenfunnet	Kulturminnet kan ikke lokaliseres/ gjenfinnes
Intakt	Kulturminnet er tilsynelatende urørt
Skadet	Kulturminnet er skadet ved naturhendelser eller menneskelige inngrep som forringer dets tilstand. Overpløyde kulturminner i dyrka mark skal defineres og registreres som skadet.
Skjemmet	Forsøpling og/eller visuell forringelse av kulturminnet, dets sikringszone eller omgivelser
Tapt	Kulturminnet er tapt/ borte
Tildekket	Kulturminnet er skjult under, eller gjenfylt med, blant annet jordmaser, grus eller byggematerialer. Kategorien omfatter også intensjonell tildekking av kulturminner i forbindelse med sikring, slik som i tilfellet bergkunst. Tildekking omfatter ikke naturlige prosesser som sedimentasjon og biologisk vekst

Tilstandsårsak	Forklaring
Barmarkskjøring	Skade eller tap forårsaket av kjøring utenfor vei
Bygg/anlegg, industri/vei	Skade eller tap som følge av større offentlige og private utbyggingsprosjekter
Byggeaktiviteter	Skade eller tap som følge av blant annet mindre privat nybygging eller utvidelse, for eksempel bolig, campingplass, hytteanlegg, hageanlegg, bryggeanlegg, garasje samt adkomstvei
Dispensasjon	Tap eller skade som følge av gitt dispensasjon (tillatelse) til inngrep i kulturminnet
Dyreaktiviteter	Skader påført av ville dyr, insekter mm
Fritidsaktiviteter	Skade eller tap forårsaket av friluftsliv, for eksempel tråkk, sti, utkikkspunkt, skilting, rasteplass, bål plass og leirplass
Gjengroing	
Hærverk	Intensjonell skade på kulturminnet
Intakt	Kulturminnet er ikke skadet eller tapt. Skal kun brukes i kombinasjon med tilstandstype intakt
Jordbruk	Skade eller tap som kan oppstå som følge av blant annet pløying, dyrking, nydyrking, tildekking, planering, deponering av masse, husdyrhold, beite og opparbeiding av landbruks- eller adkomstveier
Kriminalitet	Skade eller tap som skyldes forsettlig inngrep, for eksempel tagging, plyndring og tyveri
Materialuttak	Skade eller tap som følge av blant annet masseuttak og grustak
Metallsøk	Skade som følge av metallsøking på kulturminnet.
Militær virksomhet	Skade eller tap som oppstår i forbindelse med militærøvelser eller annen militær aktivitet

Tilstandsårsak	Forklaring
Naturprosesser	Skade eller tap som skyldes naturlige årsaker, for eksempel rotvelt, flom, erosjon, gjengroing, forsumping, skogbrann, ras og nedbryting. Ikke erosjon i forbindelse med vassdragsregulering
Sammensatt skadeårsak	Flere skade- eller tapsårsaker finnes, og det er vanskelig å identifisere hovedårsaken.
Sikring	Tiltak for å bevare kulturminnet
Skjøtsel	Endringer (positive eller negative) i forbindelse med vedlikehold og utbedring av kulturminnet
Skogbruk	Skade eller tap som oppstår i forbindelse med skogsdrift, for eksempel nyplanting, markberedning, hogst, bruk av vinsj, kjørespor/ slitasje og skogsveier/ adkomstveier
Tilrettelegging	Tiltak i forbindelse med tilrettelegging for publikum
Ulovlig fjernet	Kulturminnet er ulovlig fjernet
Utbedret/ rettet	Kulturminnets tilstand er bedret som følge av utbedring eller retting
Vassdragsregulering	Tap eller skade som følge av erosjon i forbindelse med vassdragsregulering
Ukjent	Årsak til tap eller skade er ukjent

Arealbruk	Forklaring
Beitemark	
Boligområde	
Brakkland (tidligere dyrket)	
Dyrket mark/åker	<i>Innmark</i>
Fjell/vidde/hei	
Gjengroingsområde	<i>f.eks. pionervegetasjon, buskvegetasjon, kratt og ung løvskog</i>
Grøntområde/offentlig areal	
Hav, sjø	
Hytteområde	
Innsjø, vassdrag	
Kirkegård	
Marginalområder ved kysten	
Militært område	
Myr	
Næring/industri/massetak	
Randvegetasjon (udyrtet ved dyrket mark)	
Skog	
Skog; produktiv/hogstfelt	
Strandsone/elvbreidd	
Tun, hage	
Vei/jernbane	

